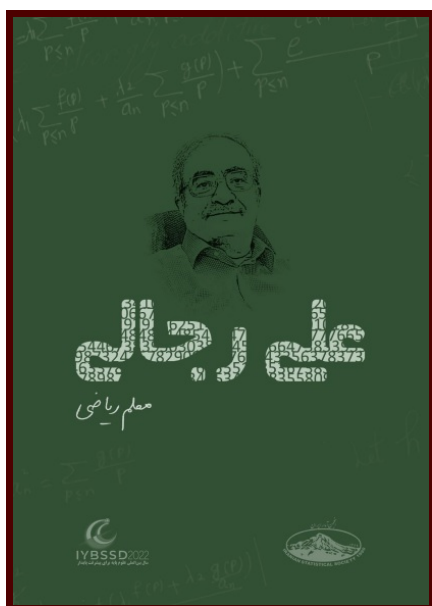
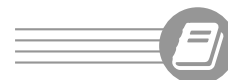

معرفی و نقد کتاب

کتاب

«علی رجالی، معلم ریاضی»

از شکست نترسید، موفقیت چیزی نیست جز

عدم هراس از شکست»

علی محمد نظری*

ریاضی و آمار ایران حق دارد و کتابچه حاضر در جهت نکوداشت این استاد ارزشمند کمترین کاری است که در مقابل زحمات ایشان برای جامعه ریاضی و آمار ایران می‌توان انجام داد.

نکاتی که در اینجا می‌آورم بیشترشان از این کتابچه استخراج گردیده است. این استاد گران‌قدر در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد نفر اول دانشگاه شیراز بوده و به‌همین علت توانسته است از دانشگاهی معتبر چون استنفورد پذیرش گرفته و برای ادامه تحصیل در دوره دکتری به آمریکا برود و شهریور سال ۱۳۵۷ بعد از اتمام تحصیل در رشته تخصصی نظریه احتمالی اعداد به دانشگاه شیراز مراجعت نماید. نام استاد راهنمای ایشان پروفیسور پرسی دیاکونس بوده است و دکتر رجالی جایزه معروف پاول اردیش را در سال ۲۰۰۸ دریافت نموده و برنده جایزه دکتر بهزاد در سال ۱۳۹۱ بوده است. همچنین ایشان انجمن آمار ایران را در سال ۱۳۷۱ تأسیس و اولین کنفرانس آمار ایران به همت ایشان برگزار گردیده است. دکتر بابلیان می‌نویسد که علی رجالی از بنیان‌گذاران «کنفرانس آموزش ریاضی» در ایران بود. بخش‌هایی از کنفرانس را با معلمان مدارس می‌نشست و برای آنان برنامه‌های خاص تدارک می‌دید. او تأسیس مرکز تحقیقات معلمان اصفهان را در کارنامه خود دارد. راه‌اندازی خانه‌های ریاضیات و به‌خصوص خانه ریاضیات اصفهان که حالا می‌توان گفت شهرت جهانی پیدا کرده است، از ابتکارات این بزرگ‌مرد اصفهانی است. به قول دکتر هوشمنداصل، «خانه‌های ریاضیات پلی

سال ۲۰۲۲، سال بین‌المللی علوم پایه، فرصتی دست داده است که توجه مردم و دانشمندان و سیاست‌مداران را به علوم پایه جلب نماییم و همانند ۲۲ سال قبل که سال جهانی ریاضیات بود، دوباره برگردیم و ندا سردهیم که ای جماعت چه نشسته‌اید که علوم پایه مورد کم‌توجهی قرار گرفته و با این اوضاع به‌وجود آمده توسعه این مرزوبوم برای پیشرفت پایدار، دچار خسران و زیان گردیده و همت کنید، که دارد دیر می‌شود. به‌همین مناسبت کنفرانس‌های علوم پایه امسال جدی‌تر بوده و برنامه‌هایشان نسبت به قبل مفصل‌تر. برگزارکنندگان شانزدهمین کنفرانس آمار ایران که در شهریور ۱۴۰۱ در دانشگاه مازندران برگزار گردیده، دست‌به‌کار مهمی زده و به‌خاطر پاسداشت تلاش‌های مجدانه و شبانه‌روزی آقای دکتر علی رجالی، استاد بازنشسته دانشگاه صنعتی اصفهان کتابچه‌ای تهیه کرده‌اند. در مقدمه آن نوشته شده است که این کتابچه شرح حال مختصری از زندگی علمی و اجرایی آقای دکتر علی رجالی است. شیوه کار هم احتمالاً این‌گونه بوده که از همکاران، دانشجویان و معلمان آشنا با این استاد برجسته، درخواست شد که چندصفحه‌ای درباره زندگی و کارهای علمی و اجرایی ایشان نکاتی را نوشته و برای آقای دکتر حامد لرونند ارسال نمایند و ایشان نیز عین مطالب ارسالی را پشت‌سرهم قطار کرده و این کتابچه تهیه شده است. اصل کار بسیار عالی و قابل ستایش است و کیست که نداند دکتر رجالی چه کارهای مهمی در جامعه ریاضی و آمار ایران به‌ثمر رسانده است و چه قدر به گردن جامعه

هستند بین ریاضیات آموزش و پرورش و ریاضیات دانشگاه».

زندگی نامه علمی ایشان از مدرسه ابتدایی تا انتهای دوره دکتری در مطالب نوشته شده حاصل شده است و چیزی که جایش در مطالب نوشته شده خالی است، آن است که دکتر رجالی دوست داشتی در ورای دانشگاه و معلمی چگونه آدمی است. کمترین اطلاعی از زندگی خصوصی ایشان در این کتاب وجود ندارد. زندگی مردی در این سطح که همه دانشجویان ریاضی و آمار آرزوی رسیدن به دامنه کوهی را دارند که دکتر رجالی در قله آن ایستاده است، باید برایشان جالب باشد و هست که ایشان در خانه و در همسرداری و زندگی مشترک چگونه هستند. نگارنده به عنوان فردی علاقه مند به تاریخ ریاضیات و تدریس زیاد این درس، به خوبی می داند که چه قدر طرف دیگر شخصیت علمی جذابیت دارد و نام و یاد آن فرد ریاضی دان را در خاطر دانشجویان زنده نگه می دارد. از آن جایی که در جامعه ما، بسیاری از مردها از گفتن نام همسرشان پرهیز دارند، خودبه خود زحمات خانواده ریاضی دانان این مرز و بوم و حقی که به گردن جامعه ریاضی دارند، خوب ادا نمی شود. به عنوان نمونه، بانوی بزرگواری مانند «محترم نشوادیان»، خواهر دکتر باقر نشوادیان دست کم ۱۳ سال بعد از سکنه استاد گران قدر زنده یاد دکتر محمدعلی پورعبداله نژاد، استاد دانشگاه فردوسی مشهد، به مواظبت از این استاد فقید پرداخت و در این راه به افسردگی دچار شد، این مطلب باید جایی در تاریخ ریاضی ایران ثبت و ضبط گردد. باز گلی به جمال دکتر میرزاویری که در کتابی نام و یاد این بانوی بزرگوار را زنده نگه داشت و از ایشان تقدیر نمود. قطعاً همسر گران قدر دکتر علی رجالی، شریک در کارهای ارزنده این استاد گران قدر است و سهم ایشان در این کتاب فقط دو عکس بدون نام در کنار استاد است.

آقای دکتر رجالی همیشه اصرار دارند ایشان را معلم ریاضی خطاب کنیم و در کنار نام و امضای نامه های ایشان لقب معلم ریاضی به چشم می خورد. از جملات معروف او این است که «از شکست نترسید، موفقیت چیزی نیست جز عدم هراس از شکست» و این برای یک معلم یکی از کلیدی ترین جملات برای جهت دادن انگیزه دانش آموزان و دانشجویان است. تقریباً تمام نویسندگان بر این مطلب صحه گذاشته اند که ایشان پرانرژی، پر از ایده و انگیزه، فداکار، شوخ طبع، دانا، باوفا، دوراندیش، شجاع، دل سوز، سخت گیر، کم توقع، سازمانده، پیگیر، امیدوار، خستگی ناپذیر، عاشق ریاضیات، به خصوص عاشق معلم و معلمی ریاضیات و دوست داشتنی اند و به قول دکتر جلوداری مقانی خود را به آب و آتش می زند تا نظر خود را در مورد دور نگه داشتن کارتل کنکور از حیطة آموزش دبیرستانی به گوش مسئولان برساند. طرحش در مجلس مسکوت می ماند،

یعنی کارتل پیروز می شود. علی، اما، ناامید نشده و از پا نمی نشیند. می گوید آموزش ریاضیات در مدرسه و دانشگاه را جدی بگیرید، تألیف کتاب های درسی را به اهلش بسپارید، اداره دانشگاه ها را به خودشان بسپارید، رشته های علوم را فقط در چند دانشگاه بزرگ اجرا کنید و در آن رشته ها در دانشگاه های کوچک دانشجو نپذیرید. او تمام این افکار را در کنفرانس های ریاضی، کنفرانس های آمار و هرجا که پیش برسد با صدایی رسا فریاد می زند، نه جلوی آینه برای خودش! به قول دکتر دانایی، برای او انجمن ریاضی و انجمن آمار تفاوتی ندارد، هر جا مؤثر باشد او آنجاست.

از نکات قابل توجه کتابچه مذکور، صفحاتی مزین به سؤالات امتحانی ایشان است که در بالای برگه سؤال نوشته شده است که «فقط از کتاب استفاده کنید». تأکید ایشان بر این نکته است که مطلب علمی باید از روی یک کتاب اصیل مورد مطالعه قرار گیرد.

دکتر رجبعلی پور می نویسد که او بالاترین نمره را از ایشان دریافت نموده است. اختلاف سنی این دو استاد گران قدر، اگر اشتباه نکنم، شش سال است. دست نوشته دکتر رجبعلی پور، جزو اسناد تاریخ ریاضی خواهد شد، زیرا نوشته شده است که به سفارش دکتر سیوش شهشهانی در سال ۱۳۵۸ خبرنامه انجمن از دل بولتن انجمن ریاضی منفک گردیده و به طور مستقل ادامه حیات داده است و مطالب خبری از بولتن حذف گردیده است. در سال ۶۱ دکتر یحیی تابش و دکتر علی رجالی اقدام به انتشار مجله فرهنگ و اندیشه ریاضی با تخصیص مقالات علمی ترویجی نمودند و بولتن پس از آن به عنوان یک مجله صد درصد پژوهشی و بین المللی درآمد.

یک سالی است که دکتر رجالی را بر اساس قوانین موجود بازنشسته کرده اند و به قول خودش فکر کرده اند من از کار افتاده شدم، اما به قول دکتر زینل زاده همدانی او مرد عمل است و به قول دکتر ظهوری زنگنه کار او «نهادسازی علمی آموزشی» است.

آقای دکتر رجالی، با معرفی ایده ها و تجربه های خود در مورد مسابقات ریاضی مدرسه ای، یکی از اعضای فعال «فدراسیون جهانی مسابقات ملی ریاضی»^۱ (WFNMC) بودند که در سال ۲۰۰۸ (۱۳۸۷ شمسی) در «یازدهمین کنگره بین المللی آموزش ریاضی» در شهر مونتری در مکزیک برگزار شد، از طرف این گروه، «نشان اردوش» به ایشان اهدا شد.

از فرازهای جالب و خواندنی، نامه دکتر طباطبایی استاد دانشگاه شیراز و شرح حسادت و تفعل های پیوسته ایشان به گلستان سعدی است که چه قدر همه چیز درست و ارزنده و پراز نکات عبرت آموز از کار درآمده است.

¹ The World Federation of National Mathematics Competitions

شورای عالی انقلاب فرهنگی در نامه‌ای به ریاست انجمن ریاضی ایران، از نکات قابل ذکر هستند و امید است مسئولین به‌گوش جان خریدار باشند.

در پایان پیشنهاد می‌کنم، به‌خاطر ادای دین به این استاد دل‌سوز، این کتابچه یک بازبینی کلی شود؛ مطالب تکراری آن حذف و نامه‌های اساتید و دانشجویان به‌عنوان مرجع آورده شوند، و مجموعه حاصل به‌طور رسمی به‌عنوان یک کتاب منتشر شود.

* دانشگاه اراک

تصویر اسناد و نامه‌های مهمی در این کتاب موجود است، خصوصاً در مورد مسابقات ریاضی اصفهان در سال ۶۲ که شاید شروع برگزاری المپیادهای ریاضی ایران و جایزه فیلدز زنده‌یاد مریم میرزاخانی همین مسابقات اصفهان است که دکتر رجالی با ابرام زیاد، مسئولین آموزش و پرورش وقت را قانع کرد که این مسابقات را با شرحی که در کتاب هست و با سختی‌های فراوان، برگزار نماید.

نامه سرگشاده و ۱۲ صفحه‌ای دکتر رجالی به رئیس وقت انجمن آمار ایران، از فصل‌های جدی، خواندنی، و هشدارآمیز این کتاب و همچنین، گلایه او از تصویب غیرکارشناسانه دانشگاه فرهنگیان در

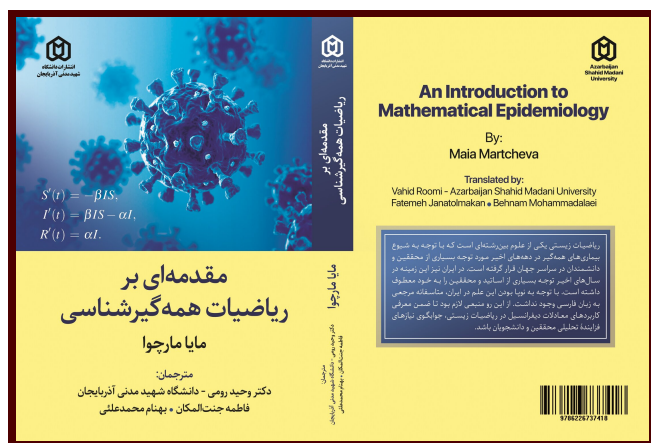
کتاب

«مقدمه‌ای بر ریاضیات همه‌گیرشناسی»

مؤلف: مایا مارچوا

مترجمان: وحید رومی[†]، فاطمه جنت‌المکان[‡]، و بهنام محمدعلی[†]

ناشر: انتشارات دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

شروع و تا سطح تحقیقاتی پیش برویم. دانشجویان سال‌های بالای ریاضی و دانش‌آموخته‌های رشته‌های ریاضی، فیزیک و مهندسی مورد هدف این کتاب هستند. این کتاب همچنین برای محققین ریاضی که می‌خواهند پیش‌زمینه‌ای در ریاضیات همه‌گیرشناسی برای خود بسازند و تا سطح تحقیق پیشروی کنند، مناسب است. انتظار می‌رود که این کتاب مرجعی برای دانشمندانی باشد که در زمینه ریاضیات همه‌گیرشناسی فعالیت می‌کنند.

*Maia Martchva, *An introduction to mathematical epidemiology*, Springer, New York, 2015.

* دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

ریاضیات زیستی یکی از علوم بین‌رشته‌ای است که با توجه به شیوع بیماری‌های همه‌گیری در دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از محققین و دانشمندان در سراسر جهان قرار گرفته است. در ایران نیز این زمینه در سال‌های اخیر توجه بسیاری از اساتید و محققین را به خود معطوف داشته است. با توجه به نوظهور بودن این علم در ایران متأسفانه مرجعی برای زبان فارسی وجود نداشت. از این‌رو، منبعی لازم بود تا ضمن معرفی کاربردهای معادلات دیفرانسیل در ریاضیات زیستی، جواب‌گوی نیازهای فزاینده تحلیلی محققین و دانشجویان باشد. این کتاب یک متن مقدماتی برای روش‌ها و ابزارهایی است که امروزه به‌طور وسیع در نوشته‌های ریاضیات همه‌گیرشناسی پذیرفته شده و استفاده می‌شوند. قصد بر این است که از سطح مقدماتی